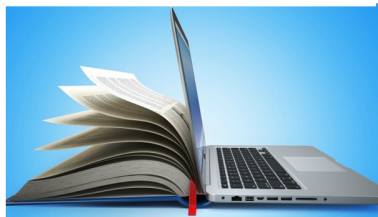

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І СТРАТЕГІЇ

20 травня 2020 р.
Київ

ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

Радіонова Наталія Василівна,

*доктор філософських наук,
професор кафедри філософії
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди*

ОСВІТНЯ ІСТОРІЯ СЛОБОЖАНЩИНИ: ІМПУЛЬСИ ДЛЯ СЬОГОДЕННЯ

В останні роки відбувається фактичне вигнання філософії і взагалі гуманітаристики з українського освітнього простору. Це ускладнює здійснення світоглядного, морально-етичного і національно-патріотичного виховання. Освітня історія Слобожанщини розкриває небезпеку і пастки поширення зневаги до філософського знання, без якого освітні і виховні практики перетворюються на тривіальні тренінги.

Для розуміння сучасних соціальних викликів, адресованих філософії освіти треба враховувати не тільки сучасні соціокультурні контексти, а й ті, які передували їм, накладаючи свій відбиток на новітні культурні форми. Звернення до проблематики репрезентації філософії в освітньому просторі Слобожанщини у XIX столітті дозволяє не тільки конкретизувати виховну і більш широко — просвітницьку функцію філософії, а й сприяє розумінню сучасних освітніх процесів в Україні, що наштовхуються не тільки на спротив з боку консерваторів у політиці та педагогіці, а й також і на складнощі, обумовлені попереднім розвитком.

Репрезентація філософії на Слобожанщині означеного періоду розкриває внутрішній драматизм формування світоглядної культури цього регіону, бо ідея свободи, транслятором якої завжди була і залишається філософія, наштовхувалася на опір з боку офіційної ідеології Російської імперії, що було особливо відчутно в освітньому просторі. Адже саме цей період і в історії освіти, і в історії української філософії був періодом інтенсивних пошуків легітимації нових культурних форм, нових освітніх і виховних практик. Це був період світоглядних ризиків і вагань, співіснування релігійних, натуралістичних, матеріалістичних, позитивіст-

ських та спіритуалістичних настанов. Такий модерний плюралізм світоглядних пропозицій вперше став реальністю для багатьох молодих людей, які пов'язували своє життя з освітою та наукою. Світоглядне роздоріжжя, як реальність культурно-освітнього життя на Слобожанщині того часу, поєднувалось також із викликами перших прообразів сучасної глобалізації, що набували досить чітких контурів на теренах України, які вимагають філософського осмислення для розуміння тих тенденцій, які сьогодні даються взнаки в освітньому просторі України.

Звернення до цих контекстів є необхідним для розуміння причини, чому Україна, так само, як деякі інші європейські країни (Німеччина), є «запізнілою нацією». Існує багато відповідей на це питання, але у даному дослідженні робиться основний акцент на духовному пробудженні української нації, і водночас йдеться про посилення її чутливості до сприйняття європейської ідеї у її модерній інтерпретації, тобто із урахуванням імперативів свободи, рівності, братерства. Транслятором і першої, і другої низок смислів, як відомо, є філософія. Без урахування багатоманітності форм філософського досвіду та його репрезентацій, що структурують як культурний, так і освітній простір Слобожанщини XIX століття, не можливе сучасне духовне оновлення українського соціуму.

Новий підхід до цієї проблематики обумовлений також і викликами сучасної культурної глобалізації, історичні передумови якої закладалися на Україні ще у XIX ст. на Слобожанщині, де у цей час структурувалося мультикультурне суспільство модерного зразка. Культурна інтеграція і збереження національної ідентичності є об'єктивною реальністю сучасного життя, саме тому історичний досвід такого збереження сприяє розумінню глибинних підвалин сучасних культурних і освітніх процесів. ■